

LİSANSÜSTÜ ÖĞRENCİLERİN NİTEL ARAŞTIRMA METODOLOJİSİNE İLİŞKİN ALGILARI*

Ahmet SABAN**

ÖZET

Ülkemizde “eğitim bilimleri” ve “öğretmen eğitimi” alanlarında gerçekleştirilen bilimsel çalışmaların ancak çok az bir kısmı nitel araştırma geleneği içinde yürütülmektedir. Bu çalışmanın temel amacı, “Nitel araştırma Yöntemleri” dersini alan 21 yüksek lisans öğrencisinin nitel araştırma metodolojisine ve bu metodolojinin öğretimine ilişkin algılarını ortaya çıkarmaktır. Araştırmanın verileri, “açık-uçlu sorulardan oluşan bir anket” vasıtasıyla toplanmış ve “içerik analizi tekniği” kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre: (1) Öğrenciler dersin projeler yoluyla işlenmesi hakkında “olumlu görüş” bildirmişlerdir. (2) Öğrenciler “nitel araştırmacı” hakkında 18 adet farklı metafor üretmiştir (“dedektif”, vb). (3) Öğrenciler nitel araştırmaya ilişkin bir dersin öğretmen yetiştirme programlarında yer almasının “önemli” olduğunu düşünmektedir. (4) Nitel araştırma metodolojisinin öğretimini amaçlayan bir ders, ilki “teori” ikincisi de “uygulama” ağırlıklı olacak şekilde en az iki dönemden oluşmalıdır.

Anahtar Sözcükler: Nitel araştırma metodolojisinin öğretimi; Lisansüstü öğrenci algıları

ABSTRACT

In our country, only a small part of the scientific research in the fields of “educational sciences” and “teacher education” has been conducted within the tradition of the qualitative research methodology. The main purpose of this study was to explore the perceptions of 21 graduate students about the qualitative research methodology and its teaching. Data for this study was collected through “a questionnaire composed of open-ended questions” and analyzed through the “content analysis” technique. According to the results: (1) Students provided “positive opinions” about the operation of the class via projects. (2) Students produced 18 different metaphors (e.g., “detective”, etc.) about the concept of “qualitative researcher”. (3) Students think that it is “important” for teacher education programs to include a class related to qualitative research. (4) A class aiming at teaching the qualitative research methodology should consist of at least two sessions: the first is “theory” and the second is “practice”.

Keywords: Teaching qualitative research methodology; Perceptions of graduate students

GİRİŞ

Nitel araştırma, belli olgu veya olayları kendi doğal ortamları içerisinde çok yönlü ve uzun süreli olarak derinlemesine incelemektir. Ülkemizde nitel araştırma metodolojisinin “eğitim bilimleri” ve “öğretmen eğitimi” alanlarındaki kullanımı oldukça yavaş gelişen bir seyir izlemektedir (Işıkoğlu, 2005). Bu durum, bu alanlarda görev yapan akademisyenlerin ve lisansüstü düzeyde öğrenim gören öğrencilerin nitel araştırma metodolojisine ilişkin sahip oldukları bilgi, beceri ve tutumlarıyla doğrudan ilişkilidir. İlgili literatürün taranması neticesinde nitel araştırma metodolojisinin öğretimi hakkında çok sayıda uluslararası çalışmaya (örneğin, Blank, 2004; Breidenstein et al., 2001; Cobb &

* Bu çalışma, 13-15 Eylül 2006 tarihleri arasında Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi tarafından düzenlenen XV. Ulusal Eğitim Bilimleri kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Hoffart, 1999; Rifkin & Hartley, 2001) ulaşılmasına karşın, ülkemizde bu konuda yapılmış araştırmalar yok denecek kadar azdır. Bu çalışmayla birlikte alan yazındaki bu boşluğa katkı sağlanması umulmaktadır.

AMAC

Bu çalışmanın temel amacı, nitel araştırmaya ilişkin bir dersi alan yüksek lisans ğrencilerinin nitel araştırma metodolojisine ilişkin algılarını ortaya çıkarmaktır. Bu genel amaç çerçevesinde, aşağıdaki üç soruya cevap aranmıştır:

1. Öğrencilerin nitel araştırma dersine ve bu dersin işlenişine ilişkin algıları nasıldır?
2. Öğrencilerin nitel araştırma metodolojisine ilişkin algıları nasıldır?
3. Öğrencilerin nitel araştırma metodolojisinin ğretmen yetiştirme sistemi içindeki yeri ve önemine ilişkin algıları nasıldır?

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Bu alıma, nitel araştırma desenlerinden biri olan “olgu bilim” deseni kapsamında yürütülmüştür. Olgu bilim çalışmalarında genellikle belli bir olguya ilişkin bireysel algıların veya perspektiflerin ortaya çıkarılması ve yorumlanması amaçlarıdır (Yıldırım & şimşek, 2005).

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları, Gz 2005 döneminde Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf ğretmenliği Bilim Dalında açılan “Nitel Araştırma Yöntemleri” dersini alan toplam 21 yüksek lisans öğrencisinden oluşmaktadır. Öğrencilere ait kişisel bilgiler şu şekildedir:

1. Öğrencilerin 12’si kadın ve 9’u da erkektir.
2. Öğrencilerin yaşları 22 ile 37 arasında değişmekte olup, yaş ortalaması 27 yıl civarındadır.
3. Öğrencilerin 17’si “Sosyal Bilimler Enstitüsüne” ve geri kalan 4’ de “Fen Bilimleri Enstitüsüne” kayıtlıdır.
4. Sosyal Bilimler Enstitüsüne kayıtlı öğrencilerin 1’i “Okulöncesi ğretmenliği (O)”, 11’i “Sınıf ğretmenliği (S)”, 3’ “Eğitim Programları ve ğretim (EP)” ve 2’si de “Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR)” bilim dallarında öğrenim görmektedir.
5. Fen Bilimleri Enstitüsüne kayıtlı 4 öğrenciden 1’i “Fen Bilgisi ğretmenliği (FBÖ)” ve 3’ de “Biyoloji ğretmenliği (B)” programlarına devam etmektedir.
6. Katılımcıların 15’i bir işte çalışırken, 6’sı herhangi bir işte çalışmamaktadır. alışan 15 katılımcının mesleklere göre dağılımı şu şekildedir: 8 “Sınıf ğretmeni”, 2 “Biyoloji ğretmeni”, 1 “Anasınıfı ğretmeni”, 1 “Fen Bilgisi ğretmeni”, 1 “Bilgisayar ğretmeni” (S mezunu), 1 “Psikolojik Danışman” ve 1 “Ebe” (S mezunu).

7. “Psikolojik Danışman” ve “Ebe” hariç öğretmen olarak çalışan 13 katılımcının mesleki tecrübesi 1 ile 8 yıl arasında değişmekte olup, ortalama olarak 4 yıl civarındadır.

Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın verileri, “açık-uçlu sorulardan oluşan bir anket” (bakınız **Ek 1**) vasıtasıyla elde edilmiştir. Anketteki açık-uçlu sorular, araştırmanın üç alt-problemine ilişkin bilgileri toplamaya yönelik olarak hazırlanmıştır. Ankette, ayrıca, katılımcıların demografik özellikleriyle ilgili bilgileri toplamaya yönelik bazı kapalı-uçlu sorulara da yer verilmiştir. Anket, “elektronik posta” ile Aralık 2005 sonu itibarıyla öğrencilerin e-posta adreslerine gönderilmiş ve cevaplandırılması için Şubat 2006 sonuna kadar yaklaşık iki aylık bir süre tanınmıştır. Buna ek olarak, öğrencilerin ders için hazırladıkları proje raporları (“Makale Analizi Projesi” ve “Mini Nitel Araştırma Projesi” kapsamında gerçekleştirdikleri çalışmalar) da bu araştırmanın verileri için birer “belge ve doküman” olarak kullanılmıştır.

Verilerin Analiz Edilmesi

Anket ve belgelerden elde edilen ham veriler “içerik analizi tekniği” (Yıldırım & Şimşek, 2005) kullanılarak analiz edilip yorumlanmıştır. Ayrıca, araştırma bulgularının iç-güvenirliğini ve geçerliğini artırmak amacıyla öğrenci görüşlerinden sıkça alıntılar yapılmıştır.

BULGULAR

“Nitel Araştırma Yöntemleri” Dersi ve İşlenişi

“Nitel Araştırma Yöntemleri” dersi, nitel araştırma metodolojisini “eğitim bilimleri” ve “öğretmen eğitimi” alanlarında öğrenim gören yüksek lisans düzeyindeki öğrencilere öğretmek amacıyla açılmıştır. Bu ders, Güz 1998’den itibaren bu araştırmacı tarafından okutulmaktadır. Bu dersin öğrenciler açısından başlıca amaç ve hedefleri şunlardır:

1. Nitel araştırma paradigmasının dayandığı temel varsayımları kavrayarak bu metodolojinin hangi problem durumlarında uygulanabileceğini kararlaştırmak.
2. Belli başlı nitel araştırma desenlerine ilişkin bilgi ve beceri sahibi olmak.
3. Nitel araştırma metodolojisine dayalı olarak gerçekleştirilmiş bilimsel çalışmalarını analiz etmek ve bu sayede herhangi bir bilimsel çalışmanın nitel olup olmadığını kararlaştırmak.
4. Nitel araştırma metodolojisinin kullanımını gerektiren bireysel ve işbirlikçi projeler gerçekleştirmek.
5. Nitel araştırma metodolojisinin “eğitim bilimleri” ve “öğretmen eğitimi” alanlarına kuramsal ve uygulama düzeylerinde sağladığı katkılara ilişkin iyi bir anlayış geliştirmek.

“Nitel Araştırma Yöntemleri” dersi, 14 haftalık bir süreyi kapsamaktadır. Dersin ilk haftasında dönem planı (projelerin nasıl hazırlanacağı ve sunulacağı, vb) açıklanmıştır. Daha sonraki 7 haftada, ders kitabındaki (bakınız Yıldırım &

Şimşek, 2005) konular teorik olarak işlenmiştir. Geri kalan 6 haftalık bir süre ise, öğrencilerin proje sunumlarına ayrılmıştır. Öğrencilerin ders geçme notları aşağıdaki iki proje çalışmasından oluşmuştur: (a) “Makale Analizi Projesi” ve (b) “Mini Nitel Araştırma Projesi”. Ayrıca, derse devam esas tutulmuştur. Dolayısıyla, herhangi bir nedenle derse gelemeyen bir öğrenciden, gelemediği her haftanın dersini telafi etmek amacıyla makale analizi projesini ek olarak yapması istenmiştir.

Makale Analizi Projesi

“Makale Analizi Projesi” için öğrencilerden kendi alanlarına ilişkin varolan literatürü tarayıp, ilgi duydukları bir konu hakkında nitel araştırma metodolojisi kullanılarak yapılmış bir çalışma (makale, tez, bildiri, vb) bulmaları ve onu özetleyerek sınıfta sunmaları istenmiştir. Öğrencilerin “Makale Analizi Projesi” kapsamında yürüttükleri çalışmalar **Tablo 1**'de özetlenmektedir. **Tablo 1**'e göre:

1. Öğrenciler nitel araştırma makalelerini aşağıdaki beş farklı kaynaktan elde etmiştir: (a) Ulusal hakemli dergi (14 makale), (b) Hakemli fakülte/enstitü dergisi (3 makale), (c) Online hakemli dergi (2 makale), (d) Uluslararası hakemli dergi (1 makale) ve (e) Ulusal kongre kitabı (1 makale).

2. Öğrenciler “Makale Analizi Projesi” kapsamında inceledikleri makaleleri üç temel “gerekçe” ile seçmiştir:

(a) Makale, nitel araştırma metodolojisine uygun olduğu için. Örneğin: “*Bu makaleyi, nitel araştırma metodolojisini en iyi bir şekilde örneklendirdiğine inandığım için seçtim*” (PDR, 25, K).

(b) Makale, öğrencinin mesleği, branşı veya çalıştığı alanla ilgili bir konuda olduğu için. Örneğin: “*Bu makaleyi, mesleğimde bu konuyla ilgili karşılaştığım sorunlarla çözümler aradığım için seçtim*” (EPÖ, 31, K).

(c) Makale konusu, öğrenci tarafından ilginç bulunduğu için. Örneğin: “*Bu makaleyi, konusu bakımından ilgimi en çok çeken makale olduğu için seçtim*” (SÖ, 30, E).

3. “Makale Analizi Projesi” kapsamında incelenen makalelerde kullanılan nitel araştırma desenlerinin dağılımı şöyledir: (a) Durum çalışması (13 makale). (b) Olgu bilim (5 makale). (c) Eylem araştırması (2 makale). (d) Kültür analizi (1 makale). Buna göre, “kuram oluşturma” desenini örneklendiren herhangi bir nitel araştırma makalesi analiz edilmemiştir.

4. Öğrenciler tarafından incelenen makalelerde altı temel “veri toplama tekniği” kullanılmıştır (bazı makalelerde yöntem çeşitlenmesine gidilmiştir): (a) Yarı-yapılandırılmış görüşme (8 makale). (b) Açık-uçlu soruları içeren anket (4 makale). (c) Doküman incelemesi (3 makale). (d) Katılımlı gözlem (2 makale). (e) Klinik görüşme (2 makale). (f) Yapılandırılmış görüşme (2 makale).

Tablo 1. Öğrenciler Tarafından Gerçekleştirilen “Makale Analizi Projeleri”ne İlişkin Bilgiler

Sıra No	Katılımcı Kodu *	Makalenin Yazar(lar) **	Makalenin Araştırma Deseni	Makaledeki Temel Veri Toplama Tekniği
1	(EPÖ, 31, K)	Demirci-Katırcı (2004)	Durum çalışması	Doküman incelemesi
2	(SÖ, 28, K)	Çolak & Uzun (2004)	Durum çalışması	Yarı-yapılandırılmış görüşme
3	(FBÖ, 26, K)	Ersoy (2005)	Durum çalışması	Yarı-yapılandırılmış görüşme
4	(SÖ, 24, K ₁)	Ekiz (2003)	Kültür analizi	Yarı-yapılandırılmış görüşme
5	(PDR, 25, K)	Kabapınar (2005)	Durum çalışması	Yapılandırılmış görüşme
6	(SÖ, 29, E)	Gülbahar (2005)	Eylem araştırması	Yapılandırılmış görüşme
7	(SÖ, 24, K ₂)	Kiraz (2001)	Durum çalışması	Yarı-yapılandırılmış görüşme
8	(SÖ, 31, K)	Yaman, Toluk, & Olkun (2003)	Olgu bilim	Klinik görüşme
9	(SÖ, 26, E)	Alkış & Güleç (2004)	Olgu bilim	Açık-uçlu soruları içeren anket
10	(BÖ, 26, E ₁)	Çepni (2003)	Durum çalışması	Doküman incelemesi
11	(EPÖ, 29, E)	Ayut (2004)	Durum çalışması	Katılımlı gözlem
12	(PDR, 37, K)	Aybek (2003)	Durum çalışması	Yarı-yapılandırılmış görüşme
13	(OÖÖ, 22, K)	Sadık (2003)	Durum çalışması	Katılımlı gözlem
14	(SÖ, 30, E)	Güven (2004)	Eylem araştırması	Açık-uçlu soruları içeren anket
15	(SÖ, 25, K)	Türnüklü (2000)	Durum çalışması	Yarı-yapılandırılmış görüşme
16	(SÖ, 27, E)	Ünver (2003)	Durum çalışması	Açık-uçlu soruları içeren anket
17	(EPÖ, 28, E)	Aydın (2004)	Durum çalışması	Açık-uçlu soruları içeren anket
18	(BÖ, 26, E ₂)	Dikmenli, Çardak, & Türkmen (2002)	Olgu bilim	Klinik görüşme
19	(BÖ, 23, K)	Teixeira (2000)	Olgu bilim	Yarı-yapılandırılmış görüşme
20	(SÖ, 22, K)	Altun & Kirkit (2005)	Olgu bilim	Doküman incelemesi
21	(SÖ, 23, E)	Ersoy & Yaşar (2003)	Durum çalışması	Yarı-yapılandırılmış görüşme

* Parantez içindeki ilk harfler öğrencilerin öğrenim gördükleri program türünü, sayılar öğrencilerin yaşlarını, “E” ve “K” harfleri de öğrencilerin cinsiyetlerini belirtmektedir. Aynı programa kayıtlı olup aynı yaşta ve cinsiyette olan katılımcıları birbirinden ayırmak için, cinsiyeti simgeleyen harfin hemen ardından numaralandırma yapılmıştır.

** Makalenin tam künyesi için Kaynakçaya bakınız.

Mini Nitel Araştırma Projesi

“Mini Nitel Araştırma Projesi” kapsamında öğrencilerden gözlem, görüşme ve doküman incelemesi yöntemlerinden en az birini kolayca kullanabilecekleri küçük çaplı bir araştırma sorusu geliştirerek bir çalışma gerçekleştirmeleri ve onu sınıfta sunmaları istenmiştir. Öğrencilerin “Mini Nitel Araştırma Projesi” kapsamında yürüttükleri çalışmalar **Tablo 2**'de gösterilmektedir. **Tablo 2**'ye göre:

1. Mini nitel araştırma projelerinde kullanılan nitel araştırma desenlerinin dağılımı şöyledir: (a) Durum çalışması (13 proje). (b) Olgu bilim (5 proje). (c) Eylem araştırması (3 proje). Buna göre, “kültür analizi” ve “kuram oluşturma” desenlerini örneklendiren herhangi bir nitel araştırma projesi gerçekleştirilmemiştir.
2. Mini nitel araştırma projelerinde beş temel “veri toplama tekniği” kullanılmıştır (bazı projelerde yöntem çeşitlenmesine gidilmiştir): (a) Yarı-yapılandırılmış görüşme (13 proje). (b) Açık-uçlu soruları içeren anket (4 proje). (c) Sohbet-tarzı görüşme (2 proje). (d) Katılımlı gözlem (1 proje). (e) Klinik görüşme (1 proje).

Tablo 2. Öğrenciler tarafından gerçekleştirilen “Mini Nitel Araştırma Projeleri”ne ilişkin bilgiler

Sıra No	Katılımcı Kodu	Projenin Amacı	Projenin Araştırma Deseni	Projedeki Temel Veri Toplama Tekniği
1	(EPÖ,31,K)	Bitişik eğik yazıyla okuma yazma öğretiminin avantajları ve dezavantajları nelerdir?	Durum çalışması (n=5 birinci sınıf öğretmeni)	Yarı-yapılandırılmış görüşme
2	(SÖ,28, K)	Sınıf öğretmenlerinin problem olarak algıladıkları öğrenci davranışları ve bu davranışlara ilişkin uyguladıkları stratejiler nelerdir?	Durum çalışması (n=6 sınıf öğretmeni)	Yarı-yapılandırılmış görüşme
3	(FBÖ,26,K)	İlköğretim 4. sınıf Fen ve Teknoloji dersleri yapılandırmacı öğretim yaklaşımına göre nasıl işlenmektedir?	Durum çalışması (n=3 dördüncü sınıf öğretmeni)	Yarı-yapılandırılmış görüşme
4	(SÖ,24, K ₁)	Sınıf öğretmenleri en çok hangi istenmeyen davranışlarla karşılaşmaktadır ve bunlarla başa çıkmada ne tür yöntemler kullanmaktadır?	Durum çalışması (n=3 sınıf öğretmeni)	Yarı-yapılandırılmış görüşme
5	(PDR,25,K)	Televizyonun çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri nelerdir?	Durum çalışması (n=9-13 yaş arası 7 çocuk)	Yarı-yapılandırılmış görüşme
6	(SÖ, 29, E)	İlköğretim öğretmenlerinin bilişim teknolojilerini kullanma tercihleri nasıldır?	Durum çalışması (n=özel bir ilköğretim okulundaki 29 öğretmen)	Katılımlı gözlem
7	(SÖ,24, K ₂)	Sınıf öğretmenlerinin disiplin anlayışı nasıldır?	Olgu bilim (n=21 sınıf öğretmeni)	Açık-uçlu soruları içeren anket
8	(SÖ, 31, K)	Özürlü bir çocuğa sahip aileler ne	Olgu bilim (n=4)	Sohbet-tarzı

Lisansüstü Öğrencilerin Nitel Araştırma Metodolojisine İlişkin Algıları

		tür problemleri yaşamaktadır ve bu problemlerin aile bireyleri üzerindeki etkisi nasıldır?	kişiden oluşan bir aile ve iki çocuktan küçük olanı zihinsel engelli)	görüşme
9	(SÖ, 26, E)	Sınıf öğretmenlerinin yeni Türkçe programının uygulanmasına ilişkin olumlu ve olumsuz görüşleri nelerdir?	Durum çalışması (n=5 sınıf öğretmeni)	Yarı-yapılandırılmış görüşme
10	(BÖ,26, E ₁)	Üniversiteye hazırlanan öğrencilerin Biyoloji konularını anlama güçlükleri nelerdir?	Olgu bilim (n=10 ÖSS hazırlık öğrencisi)	Açık-uçlu soruları içeren anket
11	(EPÖ,29,E)	Bir anne-baba okulu uygulamasına ilişkin katılımcıların görüşleri nelerdir?	Durum çalışması (n=özel bir okuldaki anne-baba okulu uygulamasına katılan 4 veli)	Sohbet-tarzı görüşme
12	(PDR,37,K)	Okuma yazma bilmeyen yetişkin kadınların günlük hayatta karşılaştıkları zorluklar ve bu zorluklarla başa çıkmada uyguladıkları stratejiler nelerdir?	Olgu bilim (n=18 yaş ve yukarısı olan 8 yetişkin kadın)	Yarı-yapılandırılmış görüşme
13	(OOÖ,22,K)	Çocukları anasınıfına devam eden ebeveynlerin okul öncesi eğitime ilişkin destekleri nasıl artırılabilir?	Eylem araştırması (n=14 ebeveyn)	Yarı-yapılandırılmış görüşme
14	(SÖ, 30, E)	Kaynaştırma eğitimine tabi tutulan öğrencilerin yaşadıkları sorunlar ve bu sorunları giderme yolları nelerdir?	Eylem araştırması (n=sınıfta bu tür öğrencileri olan 5 sınıf öğretmeni)	Açık-uçlu soruları içeren anket
15	(SÖ, 25, K)	İlköğretim müfettişlerinin denetimsel davranışlarına ilişkin öğretmen görüşleri ve beklentileri nelerdir?	Durum çalışması (n=10 sınıf öğretmeni)	Yarı-yapılandırılmış görüşme
16	(SÖ, 27, E)	Sınıf öğretmenleri buluş yoluyla öğrenme stratejisini nasıl kullanmaktadır?	Durum çalışması (n=10 öğretmen)	Yarı-yapılandırılmış görüşme
17	(EPÖ,28, E)	İlköğretim öğretmenlerinin sınıfta teknoloji kullanımına ilişkin eğilimleri nasıldır?	Durum çalışması (n=5 sınıf öğretmeni ve 5 branş öğretmeni)	Yarı-yapılandırılmış görüşme
18	(BÖ, 26, E ₂)	Ortaöğretim öğrencilerinin Biyoloji dersine olan ilgileri nasıl geliştirilebilir?	Eylem araştırması (n=15 lise öğrencisi)	Yarı-yapılandırılmış görüşme
19	(BÖ, 23, K)	Üniversite öğrencilerinin hayvanların sınıflandırılması konusundaki kavram yanlışlıkları	Olgu bilim (n=20 birinci sınıf üniversite öğrencisi)	Klinik görüşme

		nelerdir?		
20	(SÖ, 22, K)	İlköğretim okullarının alternatif finans kaynakları nelerdir?	Durum çalışması (n=3 ilköğretim okulu müdürü)	Yarı-yapılandırılmış görüşme
21	(SÖ, 23, E)	Okul müdürlerinin etkinliğine ilişkin öğretmen ve veli görüşleri nasıldır?	Durum çalışması (n=3 sınıf öğretmeni ve 3 veli)	Açık-uçlu soruları içeren anket

“Nitel Araştırma Yöntemleri” Dersinin İşlenişine İlişkin Algılar

Öğrencilerin bu derste bir nitel araştırma makalesi analiz etmekle elde ettikleri kazanımlar dört ana tema etrafında yoğunlaşmaktadır:

1. Nitel araştırma metodolojisinin farklı bilim dallarındaki kullanımı konusunda iyi bir anlayış geliştirme. Örneğin: “*Fen bilimleri alanlarında da nitel araştırma tekniklerinden faydalanabileceğimi fark ettim*” (BÖ, 26, E₂).
2. Nitel araştırma metodolojisine olan ilginin artması. Örneğin: “*Bu makaleyle birlikte nitel araştırma metodolojisine olan ilgim arttı*” (SÖ, 28, K).
3. Nitel araştırma metodolojisi hakkında iyi bir anlayış geliştirme. Örneğin: “*Makaleyi arama aşamasında farklı nitel araştırma desenleri ile yazılmış çalışmalarını inceleme fırsatı buldum. Böylece ders kitabında bana karışık gibi gelen bazı konuları, pratikte uygulanmış haliyle görünce, daha iyi kavradım*” (SÖ, 31, K).
4. Nitel araştırma metodolojisinin uygulanması için fikir ve cesaret kazanma. Örneğin: “*Nitel araştırma metodolojisi hakkında daha çok bilgi sahibi olduğumdan mini araştırma projesi için cesaretim arttı*” (EPÖ, 29, E).

Benzer şekilde, öğrencilerin bu derste bir nitel araştırma projesi gerçekleştirmekle elde ettikleri kazanımlar üç ana tema etrafında yoğunlaşmaktadır:

1. Nitel araştırma metodolojisinin uygulanmasına ilişkin iyi bir anlayış geliştirme. Örneğin: “*Nitel araştırma metodolojisine dayalı bir araştırma projesini tasarlamak ve ortaya koymak çok çaba ve zaman gerektiriyor, bunu ilk elden tecrübe ederek öğrenmiş oldum*” (SÖ, 24, K₂).
2. Yüksek lisans tezinde kullanılabilecek yöntem ve tekniklere ilişkin iyi bir anlayış geliştirme. Örneğin: “*Tezimde kullanabileceğim bilimsel bir araştırma metodolojisini keşfettim*” (SÖ, 25, K).
3. Nitel araştırma metodolojisinin bilimsel araştırma geleneği içindeki yeri ve önemine ilişkin iyi bir anlayış geliştirme. Örneğin: “*Nitel yollarla bilgi toplamanın daha insancıl olduğunu kavradım*” (SÖ, 29, E).

Buna ek olarak, öğrencilerin bu derste gerçekleştirdikleri projeleri sınıfta sunmakla elde ettikleri kazanımlar dört tema etrafında yoğunlaşmaktadır:

1. Nitel araştırma metodolojisi hakkında iyi bir anlayış geliştirme. Örneğin: “*Bu derste nitel araştırma makalesini sunmakla ve özellikle diğer arkadaşların derste yaptıkları sunumları izlemekle bu metodolojiyle çalışılmış makalelerin taşınması gereken nitelikleri pekiştirerek öğrenme fırsatı yakaladım. Şu an hangi makalenin nitel, hangi makalenin nicel olduğunu çok rahatlıkla ayırt edebilirim*” (SÖ, 25, K).

Lisansüstü Öğrencilerin Nitel Araştırma Metodolojisine İlişkin Algıları

2. Genel olarak sunum konusunda bilgi ve beceri geliştirme. Örneğin: *“Sunum konusunda tecrübe kazandım ve iyi bir sunumun nasıl olması gerektiği hakkında oldukça faydalı bilgiler edindim”* (BÖ, 23, K).
3. Nitel araştırma metodolojisinin uygulamadaki önemine ilişkin iyi bir anlayış geliştirme. Örneğin: *“Gözlem ve görüşme gibi veri toplama teknikleriyle çok önemli bilgiler elde edilebileceğini fark ettim”* (FBÖ, 26, K).
4. Kendine güven duygusunu ve profesyonellik hissini geliştirme. Örneğin: *“Bilimsel bir süreçte rol aldığım için çok mutlu oldum, kendimi bir bilim adamı gibi hissettim”* (EPÖ, 28, E).

Özetle, “Nitel Araştırma Yöntemleri” dersinde yaparak ve yaşayarak öğrenmeye imkân veren projelerin uygulanması hakkında öğrenciler genel olarak “olumlu görüş” bildirmişlerdir. Örneğin: *“Projeler çok zaman alıyor, ama kesinlikle dersin amacına çok iyi hizmet ediyor”* (OÖÖ, 22, K). Nitel araştırma metodolojisine ilişkin bir dersin projeler yoluyla işlenmesi gerektiği, belki de en çarpıcı bir şekilde şu görüşle vurgulanmaktadır: *“Makale analizi projesi nitel araştırma nedir sorusuna cevap bulmamı sağlarken, mini araştırma projesi de bu derste öğrendiklerimi uygulama imkânı verdi”* (PDR, 37, K). Gerçekte, projeler öğrencilerin sadece derse aktif katılmalarını sağlamakla kalmamış, onları aynı zamanda daha çok öğrenmek için de motive etmiştir. Örneğin: *“Bu ders sadece nitel araştırma metodolojisi hakkında değil, daha başka pek çok konuda da bilgi edinmeye sebep oldu”* (SÖ, 31, K). *“Farklı makalelerle karşılaştım. Yeni şeyler öğrendim. Makalelerin bu denli öğretici olabileceğini daha önceden hiç düşünmemiştim”* (OÖÖ, 22, K). *“Bu ders insanda merak duygusunu uyandırıyor. Merak duygusu da kişiyi öğrenmeye itiyor”* (SÖ, 28, K). *“Derse devam edemediğim haftaları ek makale analizi yaparak telafi edebilmeme sevindim. İşin aslı, bu makalelerden dolayı yünden çok şey öğrendim”* (FBÖ, 26, K).

Nitel Araştırma Metodolojisine İlişkin Algılar

Öğrencilerin “Nitel araştırma kavramından ne anlıyorsunuz?” sorusuna ilişkin olarak verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

- *“başkalarından öğrenme kapasitesi”* (SÖ, 24, K₂),
- *“bilgileri resmetme işi”* (SÖ, 26, E),
- *“doğal ortamda ilk elden perspektif kazanma çabası”* (BÖ, 26, E1),
- *“sosyal bir olgunun derinlemesine çalışılması”* (SÖ, 25, K),
- *“kişisel algı ve perspektifleri ortaya çıkarma gayret”* (BÖ, 23, K),
- *“verileri çözümlenerek bir sonuca ulaşma”* (SÖ, 22, K) veya *“sayısal verilerin ve kalıplaşmış prosedürlerin dışına çıkma”* (SÖ, 24, K₁).

Benzer şekilde, öğrencilerin “Nitel araştırma yapmak neye benzer? Neden?” sorusuna verdikleri cevaplardan bazıları şunlardır:

- *“hafiyelik yapmaya”* (EPÖ, 31, K),
- *“başı ve sonu belli olmayan bir yolda yolculuk yapmaya”* (PDR, 25, K),
- *“olgu ve olayların farkına varılmamış yeni yönlerini keşfetmeye”* (EPÖ, 28, E),
- *“bir manzaraya farklı bir perspektiften bakmaya”* (BÖ, 26, E₂),
- *“çiçeklerden balözünü toplamaya”* (EPÖ, 29, E),
- *“bir yap-bozun parçalarını birleştirmeye”* (SÖ, 30, E),
- *“polisye bir olayı çözümlenmeye”* (FBÖ, 26, K),

Ahmet SABAN

- “bulmaca çözmeye” (SÖ, 27, E),
- “iğneyle kuyru kazımayaya” (SÖ, 24, K₁),
- “domino oyunu oynamaya” (SÖ, 26, E),
- “bilinmeyen yerlere doğru gizemli bir yolculuk yapmaya” (BÖ, 26, E₁),
- “bir bina inşa etmeye” (OÖÖ, 22, K),
- “avlanmaya” (SÖ, 31, K),
- “balık tutmak için sandalla denize açılmaya” (BÖ, 23, K) veya
- “bir resim tablosuna hem yakından hem de uzaktan bakmaya” (PDR, 37, K).

Buna ek olarak, öğrencilerin hepsi de “Nitel araştırmacı kime/neye benzer? Neden?” sorusuna farklı bir metafor (mecaz) üreterek “nitel araştırmacı” olgusunu nasıl kavramsallaştırdıklarını nedenleriyle birlikte açıklamışlardır. Bu metaforlar (18 adet) **Tablo 3**'te verilmektedir.

Lisansüstü Öğrencilerin Nitel Araştırma Metodolojisine İlişkin Algıları

Tablo 3. Nitel Araştırmacı kime/neye benzer? Neden?

Sıra No	Katılımcı Kodu	Nitel araştırmacı hakkında üretilen metaforlar (18 adet)
1	(EPÖ,31,K)	Nitel araştırmacı bir <i>dansçı</i> gibidir, çünkü çevresindeki olgu ve olaylara farklı açılardan yaklaşılmaya çalışır.
2	(SÖ, 28, K)	Nitel araştırmacı bir <i>kâşif</i> gibidir, çünkü her an her dakika yeni ve bilinmeyenleri ortaya çıkarmaya çalışır.
3	(FBÖ,26,K)	Nitel araştırmacı bir <i>dedektif</i> gibidir, çünkü bir sonuca ulaşmak için hiçbir ayrıntıyı göz ardı etmez ve bütün ipuçlarını çok dikkatli bir şekilde değerlendirir.
4	(SÖ,24, K ₁)	Nitel araştırmacı bir <i>psikolog</i> gibidir, çünkü insan zihnini meşgul eden olayların gerçek nedenini sorgular. İnsanların söylemek istemediğini bile öğrenmeye çalışır. İnsanların jest, mimik ve hareketlerinden pek çok şey yakalamaya çalışır. Yine sorularıyla insanların kafalarında gizli olan düşünceleri açığa çıkarmaya çalışır.
5	(PDR,25,K)	Nitel araştırmacı bir <i>gezgin</i> gibidir, çünkü yeni ve bilinmeyene doğru yelken açar ve gördüğü yerler veya olaylar hakkındaki her türlü bilgiyi ayrıntılı bir şekilde kaydeder.
6	(SÖ, 29, E)	Nitel araştırmacı bir <i>inşaat ustası</i> gibidir, çünkü taşları ve tuğlaları (bilgileri) birbirinin üstüne ekleyerek bir bina (anlam) oluşturmaya çalışır.
7	(SÖ,24, K ₂)	Nitel araştırmacı her şeyi sorup öğrenen bir <i>dedektif</i> gibidir, çünkü ortada bir olay vardır ve bu olayı bir çözüme kavuşturmak için bütün detayları araştırır ve bütün ipuçlarını değerlendirir.
8	(SÖ, 31, K)	Nitel araştırmacı <i>sihirli bir ayna</i> gibidir, çünkü aslında mevcut olan fakat farkında olunmayan bir durumun, bir algının görünmesini sağlar.
9	(SÖ, 26, E)	Nitel araştırmacı bir <i>yargıç</i> gibidir, çünkü eldeki verileri ince eleştirip sık dokuyarak bir sonuca (karara) ulaşır.
10	(BÖ,26, E ₁)	Nitel araştırmacı bir <i>baykuş</i> gibidir, çünkü etrafında olup bitenleri çok dikkatli bir şekilde gözler.
11	(EPÖ,29,E)	Nitel araştırmacı bir <i>maceracı</i> gibidir, çünkü yeni şeyleri keşfetmek için sürekli olarak serüvene çıkar.
12	(PDR,37,K)	Nitel araştırmacı bir <i>dedektif</i> gibidir, çünkü derinlemesine veri toplar, başkalarının göremediğini görmeye çalışır, sebep-sonuç ilişkisi kurar ve eldeki verileri sentezleyerek bir değerlendirmede bulunur. Bu faaliyetleri yürütürken de sistematik olarak çalışır.
13	(OÖÖ,22,K)	Nitel araştırmacı bir <i>hâkim</i> gibidir, çünkü üzerinde çalıştığı olayın bütün ayrıntılarını gözden geçirip en iyi bir şekilde yorumlayarak bir sonuca ulaşır.
14	(SÖ, 30, E)	Nitel araştırmacı bir <i>avcı</i> gibidir, çünkü hedefine (avına) ulaşmak için iz sürer.
15	(SÖ, 25, K)	Nitel araştırmacı bir <i>dedektif</i> gibidir, çünkü ele aldığı konuyu çok yönlü ve derinlemesine olarak çalışır. Bu uğurda çok zaman ve emek harcar. Neticede de birinci elden elde ettiği gerçek verilerle bir sonuca ulaşır.
16	(SÖ, 27, E)	Nitel araştırmacı bir <i>müfettiş</i> gibidir, çünkü bir sonuca ulaşırken her şeyi en ince ayrıntısına kadar inceler.
17	(EPÖ,28, E)	Nitel araştırmacı bir <i>doktor</i> gibidir, çünkü uygulamadaki problemleri teşhis eder ve çözüm yolları önerir (eylem araştırması).
18	(BÖ, 26, E ₂)	Nitel araştırmacı bir <i>örümcek</i> gibidir, çünkü kendi ağını (bilgisini) yine kendisi örmeye çalışır.
19	(BÖ, 23, K)	Nitel araştırmacı bir <i>laboratuvarcı</i> gibidir, çünkü ilk bakışta somut olarak

		göremediğimiz bilgilerle uğraşır.
20	(SÖ, 22, K)	Nitel araştırmacı bir <i>turist</i> gibidir, çünkü yeni karşılaştığı bir yeri veya durumu bütün detaylarıyla öğrenmek ve keşfetmek ister.
21	(SÖ, 23, E)	Nitel araştırmacı bir <i>fotoğrafçı</i> gibidir, çünkü etrafında gördüğü her şeyin bir resmini çekmeye çalışır.

Nitel Araştırma Metodolojisinin Öğretmen Yetiştirme Sistemi İçindeki Yeri ve Önemine İlişkin Algıları

Katılımcılar nitel araştırma metodolojisine ilişkin bir dersin Eğitim Fakülteleri lisans programlarında yer almasının aşağıdaki beş gerekçeden dolayı “önemli” olduğunu vurgulamıştır:

1. Öğretmen adayları aynı zamanda bir araştırmacı olarak da yetiştirilmelidir. Örneğin: “*Öğretmen adayları lisans mezunu oluyorlar, ama hala bilimsel bir çalışmayı okuyup anlayabilecek veya onu ortaya koyabilecek yeterlikte olamıyorlar*” (SÖ, 29, E).
2. Öğretmen adayları staj uygulamalarını bilimsel bir bakış açısıyla gerçekleştirebilir. Örneğin: “*Staj okullarında uygulama yapan öğretmen adayları mesleğe adım atmadan önce sınıf yönetimi ve öğrenci davranışları gibi konularda sistemli bir gözlem yaparak pratik bilgiler kazanabilirler*” (SÖ, 24, K₁).
3. Öğretmen adaylarına meslekte karşılaşacakları sorunların çözümünde yardımcı olur. Örneğin: “*Bu ders, bir eylem araştırmacısı olarak öğretmenlerin mesleklerini ilgilendiren problemlerin tespiti ve çözümünde yararlı olabilir*” (SÖ, 31, K).
4. Profesyonel gelişim amacıyla bir araç olarak kullanılabilir. Örneğin: “*Öğretmen adayları bu metodolojiyi kullanarak kendi alanlarında çalışmalar yapabilirler ve böylece alanlarını daha iyi tanıyabilirler*” (SÖ, 31, K).
5. Lisansüstü programlara girmeyi planlayanlar için ön-hazırlık sağlar. Örneğin: “*Bu ders öncesi, nitel araştırma metodolojisi bir yana pek çok arkadaşım gibi ben de bir bilimsel araştırma makalesinin ne olduğundan bile haberdar değildim. Öncesi böyle bir ders almış olsaydım, yüksek lisans programına ön bilgilerle gelmiş olurum, dolayısıyla da yüksek lisans programında daha iyi projeler yapabilirdim*” (SÖ, 25, K).

TARTIŞMA

Öğrencilerin dörtte üçe yakın bir kısmı (n=15) “Nitel Araştırma Yöntemleri” dersini “danışman isteği dolayısıyla” [Örneğin: “*Nitel araştırma kavramını ilk defa danışmanım bu dersi tavsiye ettiği zaman duydum*” (SÖ, 31, K)] ve geri kalan dörtte birlik bir kısmı da (n=6) bu metodolojiyi “öğrenmek amacıyla” bilinçli olarak seçtiğini ifade etmiştir [Örneğin: “*Nitel araştırma kavramını ilk defa bu dersten önce aldığım bir yüksek lisans dersinde duymuştum ve nasıl bir şey olduğunu çok merak etmişim*” (SÖ, 29, E)]. Bununla birlikte, bu metodolojiyi yaparak ve yaşayarak öğrenmek, öğrencilerde nitel araştırmaya ilişkin “kendine güven duygusu”nu geliştirmiştir.

Lisansüstü Öğrencilerin Nitel Araştırma Metodolojisine İlişkin Algıları

Bu duruma bağlı olarak da birçok öğrenci, nitel araştırma metodolojisini kendi yüksek lisans tezinde kullanmayı düşündüğünü ifade etmiştir. Bu düşünceyle ilgili olarak öğrencilerin ileri sürdükleri “gerekçeler” şunlardır:

1. Nitel araştırmayı daha insancıl ve samimi olarak algılaması. Örneğin: *“İnsan davranışları üzerine bir araştırma yapmak için bu yöntemi daha insancıl buluyorum”* (EPÖ, 31, K).
2. Metodolojinin kullanımı hakkında kendine güven duyması. Örneğin: *“Bu yöntem hakkında yeteri kadar bilgi ve beceri kazandığımı düşünüyorum”* (SÖ, 23, E).
3. Metodolojinin araştırmak istediği konuya uygun olması. Örneğin: *“Çalışmak istediğim konuya çok uygun bir metot”* (SÖ, 31, K).
4. Metodolojinin araştırma konusunu daha derinlemesine çalışmasına imkân tanınması. Örneğin: *“İnsanlarla etkili iletişim kurabildiğime inanıyorum ve tez konumu bu sayede daha derinlemesine olarak çalışabileceğime inanıyorum”* (SÖ, 24, K₂).
5. Metodolojinin verilerin daha anlamlı ve kolay anlaşılabilir olmasını sağlaması. Örneğin: *“Bu metotla veriler daha net bir biçimde yorumlanabiliyor. Bu da çalışmanın daha kolay okunabilir ve anlaşılabilir olmasını sağlıyor. İsteyen herkes, hatta bir ilköğretim öğrencisi bile, yazılanları kolaylıkla okuyabiliyor ve kavrayabiliyor”* (SÖ, 26, E).
6. Metodolojinin daha geçerli ve güvenilir bilgiler elde edilmesini sağlaması. Örneğin: *“Bu metodolojiyle daha gerçekçi ve kayda değer veriler elde edeceğime inanıyorum”* (OÖÖ, 22, K).

Vurgulamak gerekirse, “Nitel Araştırma Yöntemleri” dersi öğrencilerin nitel araştırma metodolojisine ilişkin bakış açılarını “olumlu” yönde etkilemiştir. Buna bağlı olarak, öğrenciler aşağıdaki beş temel gerekçeden dolayı bu dersi bir arkadaşına veya meslektaşına tavsiye edebileceğini belirtmiştir:

1. Bir mesleki ve profesyonel gelişim aracı olduğu için. Örneğin: *“Evet, çünkü mesleğimle ilgili pek çok konuda bilgi edinmemi sağladı”* (SÖ, 31, K).
2. (2). Olgu ve olaylara farklı bir bakış açısıyla yaklaşmayı öğrettiği için. Örneğin: *“Evet, çünkü bu ders sayesinde dünyaya farklı bir gözlemden bakmayı öğrendim. Mesela, küçük ayrıntılar nicelde değersizdir, ancak nitelde çok değerlidir. Gerçek ise her zaman küçük ayrıntılarda gizlidir”* (SÖ, 29, E).
3. Problem çözmeyi yaparak ve yaşayarak öğrettiği için. Örneğin: *“Evet, çünkü verileri anlamlandırıp kafanızı kurcalayan bir problemi çözüme kavuşturmak, çok güzel bir duygu”* (SÖ, 26, E).
4. Öğrenmeyi zevkli ve eğlenceli hale getirdiği için. Örneğin: *“Evet, çünkü bu metodolojiyi kullanarak bir proje hazırlamak çok zevkliydi”* (SÖ, 26, E).
5. Tez ve seminer çalışmaları açısından faydalı bir ders olduğu için. Örneğin: *“Evet, çünkü seminer ve tez aşaması öncesinde bu dersin alınması çok faydalı olur”* (BÖ, 23, K).

Öte yandan, 14 hafta gibi kısa bir zaman diliminde hem öğrencilere nitel araştırma metodolojisine ilişkin teorik bilgiler sunmak hem de onların bu bilgilerini projeler vasıtasıyla uygulamaya koymalarını sağlamak oldukça zordur. Bu durum, aynı zamanda, “teori” ile “uygulama” arasında “dikkatli bir dengenin

sağlanması” gerektiğini de vurgulamaktadır. Dolayısıyla, öğrencilerin başarılı bir görüşme, gözlem veya doküman incelemesi gerçekleştirebilmeleri için bu yöntemlere ilişkin becerileri geliştirmek zorunda oldukları unutulmamalıdır. Bu nedenle, büyük çaplı projelerden önce, nitel veri toplama tekniklerine ilişkin olarak öğrenciler için küçük deneysel etkinliklerin planlanması önemlidir. “Görüşme” yöntemine ilişkin olarak, örneğin, sınıfta üçlü gruplar oluşturularak gruptaki her öğrencinin dönüşümlü olarak “görüşmeci”, “görüşülen” ve “gözlemci/geribildirimci” rollerini almaları sağlanabilir. Bu yolla öğrenciler belli bir konuya ilişkin bir dizi görüşme gerçekleştirerek iyi bir görüşmenin neye benzediğine ilişkin kişisel bir bakış açısı geliştirebilirler.

ÖNERİLER

Bu çalışmadan elde edilen veriler ışığında, nitel araştırma metodolojisinin öğretimine ilişkin olarak aşağıdaki stratejiler önerilebilir:

1. Nitel araştırma dersi (ilki “teori” ikincisi de “uygulama” ağırlıklı olacak şekilde) en az iki dönemlik bir ders olarak okutulmalıdır. Örneğin: “*Bu ders 2 döneme yayılmalı. İlki nitel araştırmanın teorik kısmı, ikincisi ise nitel araştırmanın uygulama kısmı olarak yürütülmesi öğrencilerin üzerinde olumlu bir öğrenme sağlayacaktır*” (SÖ, 28, K).
2. Nitel araştırma dersi, hem bireysel hem de grup projelerini içerecek şekilde organize edilmelidir. Örneğin: “*Projeler güzel, ama öğrenciler arasında daha çok yardımlaşma ve dayanışma olmalı. Proje çalışmaları sadece bireysel olarak değil, 2-3 kişilik gruplar halinde de yapılmalı*” (FBÖ, 26, K).
3. Nitel araştırma dersi daha küçük öğrenci gruplarıyla birlikte yürütülmelidir. Örneğin: “*Dersin öğrenci sayısının azaltulmasını öneririm. Kalabalık bir sınıf ortamı yerine, daha az öğrenciden oluşan bir sınıf ortamı daha verimli olabilir*” (BÖ, 23, K).
4. Teorik konular, uygulamadan örneklerle pekiştirilmelidir. Örneğin: “*Dersin kuramsal kısmı daha işlevsel hale getirilmelidir. Özellikle de nitel araştırma desenleriyle ilgili teorik konuların işlendiği haftalarda uygulamadan (araştırmalardan) bolca örnekler verilmelidir*” (SÖ, 24, K₁).
5. Öğrencilere proje çalışmaları esnasında daha çok rehberlik ve yönlendirme yapılmalıdır. “*Projelerin nasıl hazırlanacağı konusunda öğrencilere daha fazla yönlendirme yapılmalı. Çünkü doğru yolda olup olmadığımız konusunda daha çok geribildirim ihtiyacımız oluyor*” (BÖ, 26, E₁).
6. Ders saatinin çalışan öğrenciler için uygun olmasına özen gösterilmelidir. Örneğin: “*Ders saati öğrencilerin rahatlıkla devam edebilecekleri bir şekilde ayarlanmalıdır. Mesela dersin hafta sonuna alınması faydalı olabilir*” (EPÖ, 31, K).
7. Derse devam konusunda daha esnek olunmalıdır. Örneğin: “*Derse devamlılığın metodolojiyi öğrenmemiz için gerekli olduğunun farkındayım. Özellikle bu dersin derste bulunularak öğrenilebileceğini biliyorum. Ancak izin, ulaşım, vb problemler yaşayan benim gibi öğrencilere derse devam konusunda daha esnek davranılması gerekir*” (SÖ, 25, K).

8. Öğrencilerin nitel araştırma dersi esnasında okudukları, yaptıkları ve öğrendikleriyle ilgili tepkilerini içeren bir “günlük” tutmaları veya bir “gelişim dosyası” hazırlamaları sağlanmalıdır.
9. Dersin sonunda öğrencilerin nitel araştırma dersine ve öğretimine ilişkin tepkilerini ve önerilerini içeren bir değerlendirme mutlaka yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Alkış, S. & Güleç, S. (2004). İlköğretim öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi coğrafya konularına yönelik görüşlerinin içerik analizi. *XII. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri* (Cilt I, s. 315–337). Ankara: GÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Altun, S. A. & Kirkit, G. (2005). Okul yöneticilerinin basındaki imajı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 41, 25–46.
- Aybek, B. (2003). Sokakta çalışan çocukların eğitim, aile ve çalışma yaşamına yönelik sorunları üzerine bir araştırma. *Eğitim Araştırmaları*, 10, 46–56.
- Aydın, B. (2004). Disiplin sorunları ve çözüm yöntemleri konusunda öğretmenlerin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 39, 326-337.
- Aykut, A. (2004). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitimde Bilime Katkı Lisansüstü Eğitim Sempozyumu sürecinde bir örnek olay değerlendirmesi. *Eğitim Araştırmaları*, 14, 62–69.
- Blank, G. (2004). Teaching qualitative data analysis to graduate students. *Social Science Computer Review*, 22, 187-196.
- Breidenstein, A., Liberatore, I., Lioi, T., Miro, E., Weber, S., & Stoeck, S. (2001). Outcomes of preservice teachers' qualitative research. *Clearing House*, 74, 141-144.
- Cobb, A. K. & Hoffart, N. (1999). Teaching qualitative research through participatory coursework and mentorship. *Journal of Professional Nursing*, 15, 331-339.
- Çolak, A. & Uzuner, Y. (2004). Zihin özürlü çocukların okuma yazma öğrenmeleri ve özel eğitim öğretmenleri: Yarı yapılandırılmış görüşme araştırması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 4, 241–270.
- Çepni, S. (2003). Fen alanları öğretim elemanlarının sınav sorularının bilişsel düzeylerinin analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 3, 65–84.
- Demirci-Katırcı, M. (2004). İlköğretim öğrencilerinin sanatsal yönelimlerinin belirlenmesi. *Eğitim Araştırmaları*, 14, 112–118.
- Dikmenli, M., Çardak, O., & Türkmen, L. (2002). Hayvan nedir? İlköğretim öğrencilerinin alternatif kavramları. *SÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 207–222.
- Ekiz, D. (2003). Öğretmen adaylarının öğretim elemanları ve dersler hakkındaki olumsuz algılarının tespit edilmesi: Etnografik bir araştırma. *Eğitim Araştırmaları*, 12, 91–103.
- Ersoy, A. (2005). İlköğretim bilgisayar dersindeki sınıf yerleşim düzeni ve öğretmen rolünün yapılandırmacı öğrenmeye göre değerlendirilmesi. *TOJET*, 4(2). (Erişim: <http://www.tojet.net/articles/4420.doc>).
- Ersoy, A. & Yaşar, Ş. (2003). İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin internet kullanma durumları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(4), 401–425.

- Gülbahar, Y. (2005). Web-destekli öğretim ortamında bireysel tercihler. *TOJET*, 4(2). (Erişim: <http://www.tojet.net/articles/429.doc>).
- Güven, İ. (2004). Sosyal Bilgiler alanı öğretmen adaylarının okul uygulamalarına yönelik görüşleri üzerine nitel bir araştırma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 4, 271–300.
- Işıkoğlu, N. (2005). Eğitimde nitel araştırma. *Eğitim Araştırmaları*, 20, 158-165.
- Kabapınar, Y. (2005). Öğrencilerin gözünden Sosyal Bilgiler derslerinde gerçekleştirilen empati etkinliklerini değerlendirmek: Bakalım öğrenciler neler düşünüyor? *Eğitim Araştırmaları*, 18, 97–114.
- Kiraz, E. (2001). Aday öğretmen-rehber öğretmen etkileşimi: Mesleki gelişimde diğer boyut. *Eğitim Araştırmaları*, 5, 85–92.
- Rifkin, S. B. & Hartley, S. D. (2001). Learning by doing: Teaching qualitative methods to health care personnel. *Education for Health*, 14, 75-85.
- Sadık, F. (2003). Okul öncesi sınıflarda gözlenen problem davranışlar ve bu davranışlarla baş etmede öğretmenlerin kullandıkları yöntemler. *Eğitim Araştırmaları*, 13, 88–97.
- Teixeira, F. M. (2000). What happens to the food we eat? Children's conceptions of the structure and function of the digestive system. *International Journal of Science Education*, 22, 507-520.
- Türnüklü, A. (2000). Türk ve İngiliz ilköğretim öğretmenlerinin sınıf içi davranış yönetim stratejilerinin karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 23, 449–466.
- Ünver, G. (2003). Öğretmenlik uygulamasında işbirliği: Bir durum çalışması. *GÜ Gazî Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 87–100.
- Yaman, H., Toluk, Z., & Olkun, S. (2003). İlköğretim öğrencileri eşit işaretini nasıl algılamaktadırlar? *HÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 142–151.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EK 1. ANKETTE YER ALAN AÇIK-UÇLU SORULAR

Nitel Araştırma Yöntemleri” Dersinin İşlenişine İlişkin Algılar

1. Bu derste bir nitel araştırma makalesini analiz etmeniz size ne kazandırdı?
2. Bu derste bir nitel araştırma projesi gerçekleştirmeniz size ne kazandırdı?
3. Bu derste gerçekleştirdiğiniz projeleri sınıfta sunmanız size ne kazandırdı?
4. Bu dersin projeler yoluyla işlenmesi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Nitel Araştırma Metodolojisine İlişkin Algılar

5. Nitel araştırma kavramından ne anlıyorsunuz?
6. Nitel araştırma yapmak neye benzer? Neden?
7. Nitel araştırmacı kime/neye benzer? Neden?

Nitel Araştırmanın Öğretmen Yetiştirme Sistemi İçindeki Yeri ve Önemine İlişkin Algılar

8. Nitel araştırma metodolojisine ilişkin bir dersin Eğitim Fakülteleri lisans programlarında da yer alması gerekir mi? Neden?

Lisansüstü Öğrencilerin Nitel Araştırma Metodolojisine İlişkin Algıları

Tartışma

9. Bu ders sizin nitel araştırma metodolojisine ilişkin bakış açınızı nasıl etkiledi?

10. Nitel araştırma metodolojisini yüksek lisans tezinizde kullanmayı düşünüyor musunuz? Neden?

11. Bu dersi bir arkadaşınıza/meslektaşınıza tavsiye eder misiniz? Neden?

Öneriler

12. Bu dersin daha etkin öğretimi için önerileriniz nelerdir?